

FAGPLAN FOR MADKUNDSKAB – PRAKSISFAGDIDAKTIK?

NoFa X den 9. maj 2025
Session Food Knowledge

Karen Wistoft, docent, forskningsprogramleder, Læreruddannelsen

UNIVERSITY
COLLEGE
COPENHAGEN

1

D. 31. januar 2024 besluttede et flertal i Folketinget at udarbejde nye læreplaner for folkeskolen (BUVM, 2024a). Hovedformålet med Fagfornyelsen er koncentreret omkring fagenes indhold. Der tales om "folkeskolens formål" og "fagenes kernestof".

De nye fagplaner er inspireret af de gymnasiale læreplaner og folkeskolens faghæfter for fagene fra 1976 (UVM, 1976). Der skal være mere praktisk undervisning (BUVM, 2024b).

XP

2

To historisk baserede pointer

- At der med den politiske rammesætning af arbejdet med nye fagplaner er tegn på, at man i stedet for at forny læseplanerne erstatter de eksisterende elevorienterede læseplaner med fag- og indholdsorienterede fagplaner.
- At der er tegn på, at man i stedet for at videreudvikle idealet om praksisfaglighed erstatter praksisfaglighed med et snævert færdighedsorienteret curriculum.

3 University College Copenhagen 09.05.2025

XP

3

En fremtidsorienteret pointe

- III. Hvis man dropper forestillingen om 1975-loven og faghæfterne fra 1976 som ideal og i stedet udvikler ideen om praksisfaglighed og praksisfagdidaktik, vil man med de nye fagplaner kunne gøre fagene til fag, hvor eleverne ikke alene tilegner sig kundskaber og færdigheder men også lærer at arbejde praksisfagligt, dvs. lærer at skabe synergi mellem kundskaber og færdigheder og dermed er med til at udvikle en reflekteret praksis.

4 University College Copenhagen 09.05.2025

XP

4

Fagplan for
Madkundskab

Forskningsspørgsmål

- Hvilke didaktiske implikationer har kravet om de nye fagplaner for didaktikken i Madkundskab?
 - Hvordan har fagets læseplaner set ud historisk?
 - Hvordan sættes viden og færdigheder i spil i de nye fagplaner?
 - Er Kant's 'Sapere Aude' tilstrækkeligt som mål i de nye fagplaner?

5

University College Copenhagen

9. maj 2025

XP

5

Metode: læreplansanalyse og didaktisk teoridiskussion

- A. Historisk analyse og sammenfatning af folkeskolens læreplaner i hjem-/madkundskab de sidste 50 år.
- B. Til diskussion om, hvordan de kommende fagplaner kan reflekteres praksisfagdidaktisk.
- C. Samlet i de tre indledende pointer.

6

University College Copenhagen

09.05.2025

XP

6

Historisk sammenfatning Madkundskab 1976-2024

- Hvad sker der i fagets læseplaner gennem de sidste 50 år?
- Hvad var det, de skulle lære i 1976 (som ministeriet har indikeret som ramme om de nye fagplaner)?
- Hvornår fik fagets identitet?
- Hvad skete der med Fælles Mål?
- Hvor står faget i dag?

7 University College Copenhagen

09.05.2025

XP

7

Aftalen 19. marts 2024

19. marts 2024

Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti om folkeskolens kvalitetsprogram – frihed og fordybelse

Folkeskolen skal sættes fri, så det åbenlyst vigtigste kommer i fokus - nemlig elevernes faglige uddannelse, dannelse og trivsel.

Med denne aftale får de ældste elever mere valgfrihed til at påvirkning eget studie, og forældre får via skolebestyrelsen mere indflydelse på deres børns skoledag.

Den understøttende undervisning afkøles, og der skaves rum for den centrale styring af folkeskolen. I stedet kommer der lokal frihed til skolens skoledage og nye læreplaner for skolens fag. Folketskolereformens (S, V, M, LA, KF, RV og DF) ønsker bedre sammenhæng mellem teori og praksis i undervisningen, og at eleverne får bedre mulighed for at fordybe sig.

Det kræver mere ro i klassen. Respekt om lærerne. Og bygge stabile rammer om skolens hverdag.

Folkeklæden vil derfor fortsætte det tætte samarbejde med skolens lærere om skolens udvikling og sikre et elevens hverdag præget af stabilitet og gennemførte beslutninger.

Frisættelse af folkeskolen og mere indflydelse til skolebestyrelserne

Fornyelse og styrkelse af folkeskolens læreplaner

Folkeklæden er enig om, at folkeskolens nuværende Fælles Mål skal erstattes af stærkere og mere enkle læreplaner for folkeskolens fag. De nye læreplaner (Folkeskolens Fagplaner) skal understøtte at folkeskolens formål og fagets indhold er omregningspunktet for skolens undervisning.

Folkeklæden noterer sig, at der i januar 2024 er nedsat en ekspertgruppe for fagformuleringen (arbejdet med udvikling af de nye læreplaner). Ekspertgruppen skal med afsæt i politiske pålæggelser beslutte af folkeklæden udarbejde et beslutningsgrundlag til

8

Fornyelse og slankning af folkeskolens læreplaner (Fælles Mål) → fagplaner?

- Begrebet praksisfaglighed er ‘forsvundet’ men praksis står med flammeskrift, som færdigheder, kunnen og gøren
- Afskaffelse af krav om læseplaner
- Drøftelse af læreplaner vs. fagplaner
- Friheds-kampagne!
- Juniormesterlære
- Flere praktiske fag og større valgfrihed

Fra elev- til fagorienteret curriculum

Ministeriet bruger betegnelsen ”fagplaner”

- Når man siger ”læreplaner” betoner man elevernes udbytte.
- Når man siger ”læseplaner”, betoner man det indhold som eleverne skal lære (og her kan det være godt at have fagbøger ved hånden 😊)
- Når man siger ”fagplaner” kommer man i tvivl, for hvad er det egentlig?

Indholdsorientering

- Fokus er "Folkeskolens formål" og "fagernes kernestof" – ikke elevernes læring eller lærings-, videns- og færdighedsmål.
- Understøttes af henvisningen til de gymnasiale læreplaner og folkeskolens faghæfter for fagene fra 1976.
- Fokus flyttes: elevernes læring → lærernes undervisning.
- Man forlader læringsmål til fordel for fag- og undervisningsmål.

Curriculumpendulet: Biesta & Dewey

 Mens pendulet synes at svinge frem og tilbage, ofte med påstande om, hvad der konservativt og hvad er progressivt [...] forstod John Dewey i det mindste at uddannelse både har behov for barnet og for curriculum, og at ensidige tilgange til eller begreber om uddannelse simpelthen ikke giver mening. De er "really stupid" (Dewey, 1984, p. 59)

 (Biesta 2022, s. 90)

Et hav af curriculumforståelser!

Tre hovedkategorier

- Officielt curriculum** – mål, værdier og syn på kundskaber samt fagbaseret og fagintegreret curriculum. Planlagt studieforløb, dvs. et eksplicit angivet studieprogram, måske inkorporering af en national læseplan
- Nationalt curriculum** – fokus på læring og inklusion, godkendt af regeringen
- Fagkundskabscurriculum** – betydningen af den kundskab eller viden, der trækkes på i undervisning, testning og prøver

(Pollard et al., 2010, 208-243).

13 University College Copenhagen

09.05.2025

XP

13

De gule faghæfter

Færdigheder
Viden
Holdninger

XP

14

Obs. OECD's holistiske kompetencebegreb

DeSeCo-projekt (Definition and Selection of Competencies) → Education 2030-projektet tydeliggør:

- a) at viden omfatter faglig, interdisciplinær, epistemisk og procedural viden
- b) **at færdigheder, omfatter kognitive, metakognitive, sociale og emotionelle færdigheder samt fysiske og praktiske færdigheder**
- c) at holdninger (og værdier), omhandler personlige, lokale, samfundsmæssige og globale holdninger (OECD, 2019, s. 4)

Lære at klare dagliglivet

- Børn og unge har brug for at tilegne sig en række færdigheder for på en praktisk måde at klare nogle af dagliglivets opgaver
- ... beregne tid, indkøb og portioner eller det kunne være at bruge redskaber og teknisk udstyr, lave mad, gøre rent og holde tøj rent (Faghæfte 9, Hjemkundskab 1976, s. 8).

Husholdningsteknologi

Det er nødvendigt, at eleverne bliver fortrolige med brugen af håndmikser, el-komfur, køle- og fryseskab, fuldautomatisk vaskemaskine, el-rulle m.m. (Faghæfte 9, Hjemkundskab 1976, s. 16).

Fælles Mål (2009)

Eleverne skal ikke blot opnå praktiske færdigheder til at håndtere omgang med mad og måltider, men også opnå æstetiske erfaringer og forståelse af egen og andres madkultur, af madens, husholdningens og forbrugets samspil med samfunds faktorer samt af områdets betydning for ressource- og miljøproblemer og for sundhed og livskvalitet (UVM, 2009)

Fra undervisningsmål (2009) til kompetencemål (2014)

- Målene i Fælles Mål 2009 Hjemkundskab er overvejende formuleret som **undervisningsmål og indhold** – det eleverne skal undervises i.
- Med Forenklede Fælles Mål 2014 og Madkundskab Læseplan 2019 udfoldes OECD's holistiske kompetencebegreb ved en lige vægtning af færdighedsmål og vidensmål som grundlag for **kompetencemål**.

Kompetencemålene i dag

Mad og sundhed: Eleven kan træffe begrundede madvalg i forhold til sundhed

Fødevarerbevidsthed: Eleven kan træffe begrundede madvalg i forhold til kvalitet, smag og bæredygtighed.

Madlavning: Eleven kan anvende madlavningsteknikker og omsætte idéer i madlavningen.

Måltid og madkultur: Eleven kan fortolke måltider med forståelse for værdier, kultur og levevilkår

(BUVM, 2014, 2019)

Praksisfagdidaktik

Definitioner:

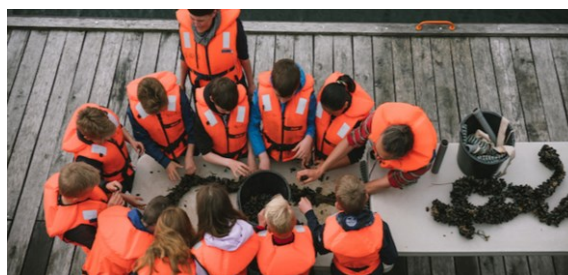
- Didaktisk viden om og refleksion over praksisbaseret og/eller færdighedsorienteret undervisning og læring (Wistoft & Qvortrup, 2023)
- Didaktisk viden om og refleksion over praksisfaglige aspekter med henblik på undervisning og læring, der udvikler praksisfaglig kompetence

(Thorborg et al., 2025)

Idealet om 'Facere aude'

☞ Hav mod til at bruge dine færdigheder. Vis hvad du kan. Stol på det du gør. Vid, hvilke argumenter der er gyldige i hvilke praktiske sammenhænge. Vær forpligtet på at vise, hvad du kan, på en sådan måde, at du kan dele din kunnen med andre og sammen med dem træffe begrundede valg (Wistoft, 2024)

09-05-2025

XP

23

Praksisfagdidaktikkens grundlagsproblemer

- Hvad konstituerer praksisfaglig undervisning som en særlig social aktivitet, der fremmer deltagelsesmuligheder?
- Hvordan fremmer praksisfaglighed elevernes opmærksomhed og engagement?
- Hvad har betydning for, at arbejdet med fx 'læring på stedet' bliver værdi- og meningsfuldt for eleverne?
- Hvordan kan elevernes egne færdigheder og handleerfaringer inddrages i undervisningen?
- I hvilket undervisningsklima fremmes elevernes mod til at undres, eksperimentere og lære at bruge og vise det, de kan?

(Wistoft & Qvortrup, 2023, s. 82)

24

Forslag om fagplaner i madkundskab

- Begrebsafklaring: Hvad er praksisfaglighed og praksisfagdidaktik til forskel fra færdighedsorientering?
- I madkundskab lærer eleverne ikke kun at lave mad, men også at arbejde praksisfagligt, dvs. at eleverne ikke alene tilegner sig kundskaber og færdigheder om mad, smag og måltider, men også lærer at arbejde reflekteret med både kundskaber og færdigheder med hensigten: at udvikle en reflekteret praksis

(Wistoft, 2025: Fagplan for Madkundskab – praksisfagdidaktik?)

I Rasch-Christensen, A. (red.): Fagplaner i skolen. Dafolo.

Realitet – de nye fagplaner

- Tegn på at man i stedet for at forny de eksisterende læseplaner erstatter de elevorienteret læseplaner med fag- og indholdsorienteret fagplaner.
- Tegn på, at man i stedet for at videreudvikle idealet om praksisfaglighed erstatter det med et effektiviserings- og færdighedsorienteret curriculum.
- Risiko for, at man skruer tiden 50 år tilbage og genetablerer fokuset på fagene, dvs. på lærernes undervisning og ikke på elevernes læring. Så pendulet svinger fra undervisning til læring til undervisning igen.

Vision om praksisfagligt spydspidsfag

- Hvis man dropper forestillingen om 1975-loven som ideal og i stedet udvikler ideen om praksisfaglighed og praksisfagdidaktik, vil man kunne gøre Madkundskab (og andre fag) til et fag, hvor eleverne ikke alene tilegner sig kundskaber og færdigheder om mad, smag og måltider, men også lærer at arbejde praksisfagligt, dvs. lærer at arbejde reflekteret med deres erfaringer og ny kundskaber og færdigheder med et fokus på at udvikle en reflekteret praksis (Wistoft, 2024)

Konklusion

- I mere end 200 år har grundskolen og gymnasiet historisk set overvejende været kundskabsorienteret. Om vi regner fra Kant eller Comenius gør ikke den store forskel. De har samme mål: viden.
- Men med de nye krav om fagplaner kan Kant's 'Sapere aude' ikke mere stå alene.
- Det må suppleres med 'Facere aude': Hav mod til at bruge dine færdigheder. Vis, hvad du kan. Stol på det, du gør. Vid, hvilke færdighedsorienterede argumenter der er gyldige i hvilke praksissammenhænge. Vær forpligtet på at vise, hvad du kan, på en sådan måde, at du kan dele din kunnen med andre og sammen med dem træffe begrundede valg.

Litteratur (i)

- Biesta, G. (2022). World-centred education. A view for the present. Routledge.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2024a). Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti om folkeskolens kvalitetsprogram – frihed og fordybelse. BUVM.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2024b). Mere praktisk undervisning. Mere praktisk undervisning og flere valgfag i udskolingen | Børne- og Undervisningsministeriet (uvm.dk). BUVM.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2023). Ekspertgruppe for Fagfornyelse. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/politiske-aftaler/folkeskolens-kvalitetsprogram/fagfornyelsen/ekspertgruppe-for-fagfornyelsen>. BUVM.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019a). Madkundskab Faghæfte 2019. Børne- og Undervisningsministeriet. https://emu.dk/sites/default/files/2020-10/GSK_Fagh%C3%A6fte_Madkundskab.pdf
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019b). Madkundskab Faghæfte 2019. Valgfag Børne- og Undervisningsministeriet. https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Vejledning_Madkundskab_Valgfag_0.pdf
- Børne- og Undervisningsministeriet (2017 [2014]). Fælles mål. Fælles Mål | Børne- og Undervisningsministeriet (uvm.dk) BUVM.
- OECD Directorate for Education (2009). 21st century skills and competences for new millennium learners Vol. OECD. EDU Working paper no. 41.

Litteratur (ii)

- Pollard A., Anderson, U., Maddock, M., Swaffield, S., Warin, J. & Warwick, P. (2010). Reflective teaching, 3rd Edition. Continuum International Publishing Group.
- Undervisningsministeriet (1976). Undervisningsvejledning for folkeskolen 9 Hjemkundskab. Undervisningsministeriet.
- Undervisningsministeriet (1994). Formål og Centrale Kundsksabs og Færdighedsområder - Folkeskolens fag. Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen.
- Undervisningsministeriet (1995). Læseplaner - Folkeskolens fag. Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen.
- Undervisningsministeriet (2009). Fælles Mål 2009 Hjemkundskab Faghæfte 11. Undervisningsministeriet.
- Undervisningsministeriet (2004). Fælles Mål 2004 Hjemkundskab Faghæfte 11. Undervisningsministeriet.
- Wistoft, K. (2025). Fagplaner for Madkundskab. Fagfornyelse i folkeskolen. I: Rasch-Christensen, A. (red.) Fagplaner i skolen. Dafolo [in print].
- Wistoft, K. & Qvortrup, L. (2023). Praksisfagdidaktik – med madkundskab som eksempel. I: Rasch-Christensen, A. (red.): Praksisfaglighed i skolen. Frederikshavn: Dafolo s. 77-94.
- Wistoft, K., & Qvortrup, L. (2018). Smagens didaktik. Akademisk Forlag.
- Wistoft, K., Thorborg, M., Christensen, J. H., Pless, M., Frerks, C. G., Carlsen, H. B., Vial, M., Damsgaard, C., & Tønneskov, S. (2022). Madmæssig mangfoldighed i Madkundskab. Odense: Smag for Livet.

Websites Fagfornyelsen Fagplaner

De indledende rammepapirer: <https://www.stukuvn.dk/om-styrelsen/aktuelt/uvn/2025/jan/250206-arbejdet-med-fagfornyelsen-indtraeder-i-ny-fase>

Skriveskabelon: [Fagfornyelsen | Børne- og Undervisningsministeriet](#)

31 University College Copenhagen

XP

31

Tak for opmærksomheden

32 University College Copenhagen

XP

32